

PF

IO Rg

IORP II-richtlijn

Toelichting op wet- en regelgeving en
Handvatten voor de inrichting van sleutelfuncties

(onder voorbehoud van finale wet- en regelgeving)

Pensioenfederatie

De Pensioenfederatie is de overkoepelende belangenbehartiger van bijna alle Nederlandse pensioenfondsen.

Zij vertegenwoordigt namens ongeveer 200 pensioenfondsen de belangen van:

- 5,5 miljoen deelnemers
- 3,2 miljoen gepensioneerden
- 9,5 miljoen gewezen deelnemers.

Het overgrote deel van alle werkenden is aangesloten bij een collectief pensioenfonds. De leden van de Pensioenfederatie beheren samen circa 1340 miljard euro.

Contactinformatie

Prinses Margrietplantsoen 90
2595 BR Den Haag

Postbus 93158
2509 AD Den Haag

T + 31 (0)70 76 20 220
info@pensioenfederatie.nl
www.pensioenfederatie.nl

© Overname van tekst(delen) uit deze uitgave is mogelijk na toestemming van de Pensioenfederatie. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Pensioenfederatie,
Den Haag, september 2018

Dankwoord

Dit servicedocument is tot stand gekomen met medewerking van:

Eelco Hoogendijk (APG)

Robert Huisman (Pensioenfonds PGB)

Patrick Kremers (Pensioenfonds ING)

Wilfried Mulder (APG)

Thomas Ronnes (MN)

John van Wanrooij (Pensioenfonds SNS Reaal)

De Pensioenfederatie dankt hen hartelijk voor hun bijdragen.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel I: Toelichting op wet- en regelgeving	6
1 Sleutelfuncties	7
2 Uitbesteding	14
3 Beloningsbeleid	17
4 Eigenrisicobeoordeling	19
5 ESG-bepalingen	22
6 Communicatievoorschriften	24
7 Internationale collectieve waardeoverdracht	28
8 Bevoegdheden toezichthouders	32
9 Pensioenbewaarder	33
Deel II: Handvatten voor de inrichting van sleutelfuncties	34
Inleiding	35
1 Governance en sleutelfuncties	36
2 Relevante begrippen	37
3 Overwegingen bij de inrichting van sleutelfuncties	40
4 Ontwerpregels bij de inrichting van sleutelfuncties	42
5 Verschillende inrichtingsopties voor de sleutelfuncties	44
6 Criteria bij keuze zelf doen versus uitbesteding sleutelfuncties	45
7 Voorbeeld inrichting bij het paritaire bestuursmodel	47
8 Voorbeeld inrichting bij het omgekeerd gemengd bestuursmodel	49
Bijlage 1 Onderbouwing functiescheiding obv 3 lines of defence	51
Bijlage 2 Bestuursmodellen	53

Inleiding

Op 13 april 2017 heeft minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) een wetsvoorstel tot implementatie van de herziene Europese Pensioenfondsenrichtlijn (IORP II-richtlijn) ingediend bij de Tweede Kamer (hierna: het wetsvoorstel)¹. Op het moment van de totstandkoming van dit servicedocument is het wetsvoorstel in behandeling bij de Tweede Kamer.

¹ Zie voor het wetsvoorstel: https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34934_implementation_eu_richtlijn

Het doel van de IORP II-richtlijn is het bevorderen van de verdere ontwikkeling van tweedepijlerpensioenen in de Europese Unie². Het wetsvoorstel bevat bepalingen over informatieverstrekking en transparantie, sleutelfuncties (risicomanagement, actuariële functie en interne audit), een eigenrisicobeoordeling, uitbesteding, beloningsbeleid, ESG-aspecten, stresstest, de bewaarfunctie, internationale collectieve waardeoverdracht en bevoegdheden van en samenwerking tussen toezichthouders. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2019. De uiterste implementatiedatum van de IORP II-richtlijn is 13 januari 2019.

² Zie voor de IORP II-richtlijn: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2341&from=NL>

De IORP II-richtlijn is een herziening van de reeds uit 2003 daterende IORP I-richtlijn (IORP I, Institutions for Occupational Retirement Provision). Deze IORP I-richtlijn bevatte ook al voorschriften waaraan pensioenfondsen in de Europese Unie (dus ook Nederlandse pensioenfondsen) moeten voldoen. IORP I is al verankerd in de Nederlandse Pensioenwet.

Dit servicedocument heeft allereerst ten doel inzicht te geven in de gevolgen die het wetsvoorstel heeft voor pensioenfondsen. Daarbij merken wij op dat het servicedocument gebaseerd is op de teksten van het wetsvoorstel en van concept lagere regelgeving³. Dit betekent dat de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede en de Eerste Kamer nog kan leiden tot wijzigingen in de definitieve teksten. Zodra het wetsvoorstel is aangenomen en de lagere regelgeving is gepubliceerd, zal dit servicedocument worden geactualiseerd.

³ Zie voor het Ontwerpbesluit FTK en ontwerpbesluit uitvoering PW en Wvb: https://www.internetconsultatie.nl/implementation_herziene_iorp_richtlijn

Daarnaast bevat dit servicedocument handvatten voor de concrete invulling van de sleutelfuncties, waarover pensioenfondsen naar aanleiding van de IORP II-richtlijn moeten beschikken. Deze handvatten kunnen behulpzaam zijn bij het op maat inrichten van de sleutelfuncties. Maatwerk is nodig om een doeltreffend governancestelsel te bereiken.

Deel 1: Toelichting op wet- en regelgeving

1

Sleutelfuncties

4 Artikel 22 Ontwerpbesluit uitvoering PW en Wvb

De IORP II-richtlijn schrijft voor dat pensioenfondsen over bepaalde sleutelfuncties moeten beschikken. Dit zijn de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie en actuariële functie. Het wetsvoorstel legt dit expliciet vast in wet- en regelgeving⁴. Achterliggende idee is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen uitvoering en controletaken. Onder sleutelfunctie wordt in de IORP II-richtlijn de bekwaamheid verstaan om bepaalde governancetaken uit te voeren.

Het wetsvoorstel geeft verschillende mogelijkheden om de sleutelfuncties binnen een pensioenfonds vorm te geven. Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor de gekozen invulling. DNB houdt hier toezicht op. Pensioenfondsen moeten kunnen uitleggen waarom zij voor de desbetreffende invulling hebben gekozen en hoe deze voldoet aan de regelgeving.

Pensioenfondsen moeten periodiek nieuwe sleutelfunctiehouders melden bij DNB. Reden hiervoor is onder andere dat DNB in de gelegenheid gesteld moet worden de personen die de sleutelfuncties uitoefenen te toetsen op geschiktheid en betrouwbaarheid.

Onderscheid tussen 'houders van een sleutelfunctie' en 'personen die sleutelfuncties vervullen'

Er wordt in de richtlijn onderscheid gemaakt tussen 'houders van een sleutelfunctie' en 'personen die sleutelfuncties vervullen'. In de nota van toelichting wordt dit als volgt geduid:

- met een houder van een sleutelfunctie wordt degene bedoeld die eindverantwoordelijk is voor de uitoefening van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie. Dit moet een natuurlijk persoon zijn en kan dus geen (bestuurs)commissie zijn. Hierbij dient volgens de nota van toelichting met name te worden gedacht aan de leidinggevende van een bepaalde sleutelfunctie;
- met personen die sleutelfuncties vervullen worden alle personen bedoeld die betrokken zijn bij de uitvoering van de taken die vallen onder de sleutelfuncties.

Houders van sleutelfuncties moeten hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier kunnen vervullen. De houder van een sleutelfunctie moet toegang hebben tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen. Daarnaast dient er een adequate functiescheiding te zijn. Dit brengt onder meer met zich mee dat er een directe rapportagelijijn is naar het bestuur van het pensioenfonds en in voorkomende gevallen naar het intern toezichtsorgaan.

Interne auditfunctie

De interne auditfunctie betreft het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. Een pensioenfonds moet zijn beleid met betrekking tot de interne audit schriftelijk vastleggen en het pensioenfonds draagt zorg voor uitvoering van dat beleid. Ten minste driejaarlijks moet het beleid geëvalueerd worden⁵.

⁵ Artikel 22a lid 1 Ontwerpbesluit uitvoering PW en Wvb

De belangrijkste taak die hoort bij de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van een pensioenfonds, inclusief uitbestede werkzaamheden. Het is van belang te realiseren dat van de interne auditfunctie méér wordt verwacht dan het enkel controleren of de procedures worden gevolgd. De interne auditfunctie vormt het sluitstuk van alle waarborgen binnen een pensioenfonds wat betreft de beheerste en integere bedrijfsvoering.

In de toelichting bij het artikel over de interne audit in de lagere regelgeving wordt gesteld dat het voor de hand ligt dat een pensioenfonds in zijn beleid ook specifiek opneemt welke taken – naast het verrichten van de periodieke evaluatie – door de interne auditfunctie kunnen worden verricht. Dit met het oog op de onafhankelijkheid van de interne auditfunctie.

Doel van de interne auditfunctie is het zorgen voor een gezonde en prudente bedrijfsvoering bij pensioenfondsen. De interne auditfunctie heeft een andere taak en een ander doel dan de auditcommissie die op grond van het Besluit uitvoering Pensioenwet (PW) en Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) verplicht is voor pensioenfondsen met een omgekeerd gemengd bestuursmodel⁶. De auditcommissie bij een pensioenfonds met een omgekeerd gemengd bestuursmodel is (in ieder geval) belast met het houden van toezicht op de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverschaffing door het pensioenfonds.

⁶ Artikel 28b Besluit uitvoering PW en Wvb

Met betrekking tot de interne auditfunctie is, in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel, opgemerkt dat de positie van houder van deze sleutelfunctie in de meeste gevallen niet uitbesteed kan worden. Het gaat hierbij om de eindverantwoordelijkheid over de taken die onder deze sleutelfunctie vallen. De interne auditfunctie kan niet met een andere sleutelfunctie worden gecombineerd. Reden daarvoor is dat de interne auditfunctie ook de doeltreffendheid en adequaatheid van de andere sleutelfuncties moet beoordelen.

Risicobeheerfunctie

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Met de risicobeheerfunctie wordt beoogd dat een pensioenfonds een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. Het betreft zowel financiële als niet-financiële risico's. Een pensioenfonds moet zijn beleid met betrekking tot het risicobeheer schriftelijk vastleggen en het fonds draagt zorg voor de uitvoering hiervan. Tenminste driejaarlijks moet het beleid geëvalueerd worden.

Naast deze controlerende rol heeft de functie ook een initiërende en adviseerende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan advisering aan het bestuur over risicoblootstellingen bij mogelijke transacties van pensioenadministraties of vermogensbeheer, belangrijke beleggingsbesluiten die voorliggen en het identificeren van en adviseren over mogelijke toekomstige risico's, maar wel al meegenomen dienen te worden in de besluitvorming. Daarnaast levert de houder van deze functie een belangrijke bijdrage aan de beheersing van de risico's en de rapportage hierover aan het bestuur. Als de risicobeheerfunctie wordt uitgeoefend door een bestuurslid dan rapporteert deze tevens aan het intern toezichtsorgaan.

In het ontwerpbesluit wordt gesteld dat een gedegen invulling van de risicobeheerfunctie zich niet beperkt tot een marginale toetsing of alle processtappen worden doorlopen, maar ook om inhoudelijke beoordelingen daarvan vraagt.

Met betrekking tot de risicobeheerfunctie is, in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel, opgemerkt dat de positie van houder van de sleutelfunctie, in de meeste gevallen, niet uitbesteed kan worden. Het gaat hierbij om de eindverantwoordelijkheid over de taken die onder deze sleutelfunctie vallen. Zie in dit kader ook onderdeel 2. Uitbesteding.

De risicobeheerfunctie en de actuariële functie kunnen gecombineerd worden. Eén persoon kan eindverantwoordelijk zijn voor zowel de risicobeheerfunctie als de actuariële functie. Eén persoon kan dus zowel houder van de risicobeheerfunctie als houder van de actuariële functie zijn. Uitzondering hierop is de situatie waarin de actuariële functie wordt vervuld door de waarmede actuaris, aangezien die op grond van de Pensioenwet en Wvb geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds mag verrichten dan de certificering en daarom dus niet bevoegd is de risicobeheerfunctie te vervullen.

Ook voor de vervullers van de risicobeheerfunctie en de actuariële functie geldt (met uitzondering van de waarmede actuaris) dat het mogelijk is werkzaamheden voor beide sleutelfuncties te combineren.

Actuariële functie

Een pensioenfonds moet zijn beleid met betrekking tot actuariële activiteiten schriftelijk vastleggen en het pensioenfonds draagt zorg voor uitvoering van dat beleid. Tenminste driejaarlijks moet het beleid geëvalueerd worden. In de toelichting bij de lagere regelgeving wordt gesteld dat de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de personen die de technische voorzieningen vaststellen en de personen die de actuariële functie vervullen van belang is. Ook de afstemming tussen de houder van de actuariële functie en de waarmede actuaris, wanneer de sleutelfunctie niet bij de waarmede actuaris is belegd, zou aan de orde moeten komen.

Bij het beleid gaat het onder andere om de invulling van de actuariële functie. De actuariële functie is belast met de actuariële activiteiten. Dit betreft in ieder geval:

- het houden van toezicht op de berekening van de technische voorzieningen;
- het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
 - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
 - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens;
 - het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk;
- het beoordelen van de algehele gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen ingeval het pensioenfonds een dergelijke gedragslijn heeft;
- het beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen ingeval het pensioenfonds dergelijke verzekeringsreglementen heeft;
- het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

Het berekenen van de technische voorzieningen behoort expliciet niet tot de actuariële functie en moet functioneel gescheiden zijn van de actuariële functie. Deze functionele scheiding is van belang om de onafhankelijkheid van de actuariële functie te waarborgen.

Naast de controlerende rol heeft de actuariële functie ook een beoordelende rol met betrekking tot een eventuele gedragslijn van een fonds over het aangaan van pensioenverplichtingen en de adequaatheid van eventuele verzekeringsregelingen. In beide gevallen gaat het expliciet om een oordeel achteraf, dus niet om advisering bij de ontwikkeling van het beleid.

Onder gedragslijn voor aangaan van pensioenverplichtingen wordt onder meer verstaan het door het pensioenfonds gevoerde beleid voor de vaststelling van de premies, een conversiehouding voor het omzetten van pensioenaanspraken of inkoopoptarieven bij het toekennen van (nieuwe) pensioenrechten of pensioenaanspraken, bijvoorbeeld bij een waardeoverdracht of een omzetting van het pensioenkapitaal in een premieovereenkomst in een uitkering of pensioenrechten.

Onder verzekeringsregelingen wordt mogelijke (her)verzekering van risico's verstaan door een verzekeraar, zoals verzekering van een deel van de pensioenen of (her)verzekering van arbeidsongeschiktheidsrisico's of sterfterisico's.

Daarnaast kan de actuariële functie bijdragen aan de eigenrisicobeoordeling wat betreft de verzekeringstechnische risico's.

Uitbreiding werkzaamheden waarmerkende actuaris

De werkzaamheden die de waarmerkende actuaris mag uitvoeren worden uitgebreid, zodat het voor pensioenfondsen mogelijk wordt om de actuariële functie bij de waarmerkende actuaris te beleggen. De extra werkzaamheden betreffen de beoordeling van (a) de algehele gedragslijn voor het aangaan van verzekeringstechnische verplichtingen, en (b) de adequaatheid van de verzekeringsregelingen.

De waarmerkende actuaris vervult al een groot deel van de taken die onder de actuariële functie vallen, waaronder het beoordelen van de vaststelling van de technische voorzieningen en de daarbij gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen en het beoordelen of hierbij voldoende gegevens worden gebruikt. De overige taken van de actuariële functie liggen in het verlengde van de huidige werkzaamheden van de waarmerkende actuaris en zijn ook controlerend van aard, waardoor uitbreiding van de rol van de waarmerkende actuaris niet bezwaarlijk wordt geacht. De taken mogen in de praktijk geen adviserend of uitvoerend karakter krijgen. Het gaat immers om een controlerende rol die voldoende onafhankelijk van de uitvoerende werkzaamheden moet functioneren.

Eén van de taken die nu nog niet wordt uitgevoerd door de waarmerkende actuaris is het beoordelen van de kwaliteit van de gegevens die worden gebruikt bij de berekening van de technische voorzieningen. Dat wordt op dit moment gedaan door de accountant die het onderzoek naar de getrouwheid van de staten uitvoert en deze waarmerkt. Dit kan zo blijven, deze taak kan door de waarmerkende actuaris worden uitbesteed aan de accountant. Vervolgens is het aan de houder van de actuariële functie om vast te stellen of op grond van de door de accountant uitgevoerde controle voldoende zekerheid is verkregen over de kwaliteit van de gegevens die worden gebruikt bij de berekening van de technische voorzieningen.

Rapportage- en meldingsplicht voor houders van sleutelfuncties

De houders van een sleutelfunctie hebben een rapportage- en meldingsplicht. Zij moeten materiële bevindingen en aanbevelingen in ieder geval melden aan het bestuur van het pensioenfonds. Wanneer de houder van een sleutelfunctie een bestuurder van het pensioenfonds is, moet deze persoon de materiële bevindingen en aanbevelingen ook aan het intern toezichtsorgaan (raad van toezicht of visitatiecommissie) melden. In het geval het pensioenfonds een gemengd bestuur heeft volstaat het alleen aan het bestuur te rapporteren (inclusief de niet-uitvoerende bestuurders). Rapportage door houders van sleutelfuncties dient schriftelijk plaats te vinden. In de rapportage moet tevens worden opgenomen welke personen betrokken zijn bij het uitoefenen van een sleutelfunctie. Ook moet gemeld worden of activiteiten zijn uitbesteed aan een derde.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het nemen van maatregelen. Wanneer het bestuur naar aanleiding van een melding of een rapportage niet tijdig en afdoende maatregelen treft en er sprake is van het (dreigen te) overtreden van de wet met grote gevolgen voor deelnemers, is de houder van de sleutelfunctie verplicht dit te melden bij DNB. De memorie van toelichting merkt hierbij op dat in de huidige PW voor accountants en actuarissen al is vastgelegd dat zij relevante zaken moeten melden aan de toezichthouder.

Rechtsbescherming houder van sleutelfunctie

De houder van een sleutelfunctie moet – zo schrijft de richtlijn voor – voldoende rechtsbescherming genieten. Aanvullend op bestaande wet- en regelgeving stelt het wetsvoorstel voor een algemeen benadelingsverbod vast te leggen in de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. In de memorie van toelichting wordt tevens gesteld dat het voor de hand liggend is dat pensioenfondsen een klokkenluidersregeling opstellen, o.a. ter bescherming van sleutelfuncties, voor zover zij deze nog niet hebben.

Toetsing van alle personen betrokken bij de uitvoering van sleutelfuncties

Alle personen die betrokken zijn bij het vervullen van een sleutelfunctie moeten geschikt en betrouwbaar zijn voor het vervullen van deze functie. Het gaat nadrukkelijk niet alleen om de eindverantwoordelijke (houders sleutelfuncties) voor de werkzaamheden die bij de sleutelfuncties horen, het betreft alle personen die betrokken zijn bij het uitvoeren van deze werkzaamheden. Pensioenfondsen zijn zelf verantwoordelijk voor het toetsen van de geschiktheid en betrouwbaarheid. In het wetsvoorstel is ervoor gekozen geen voorafgaande toets door DNB verplicht te stellen. DNB kan wel, wanneer zij daar aanleiding toe ziet, deze personen toetsen. Indien een bestuurder tevens sleutelfunctiehouder wordt, zal DNB nog bezien of zij dit kwalificeert als een functieverzwarende. Pensioenfondsen moeten een formele procedure hanteren en in een dossier vastleggen dat betrokken personen geschikt en betrouwbaar zijn, zodat zij dit kunnen onderbouwen. Toetsing kan bestaan uit antecedentenonderzoek (verklaring van goed gedrag), vereiste vakdiploma's en relevante opleiding en werkervaring.

In de lagere regelgeving wordt invulling gegeven aan de begrippen geschikt en betrouwbaar:

- de personen die het beleid van een pensioenfonds (mede) bepalen, voldoen aan de vereiste geschiktheid indien hun kwalificaties, kennis en ervaring collectief volstaan om een gezond en prudent bestuur van het pensioenfonds mogelijk te maken;
- de personen die de interne auditfunctie of actuariële functie vervullen voldoen aan de vereiste geschiktheid indien hun beroepskwalificaties, beroepskennis en beroepservaring volstaan om de functie naar behoren te vervullen;

- de personen die de risicobeheerfunctie vervullen voldoen aan de vereiste geschiktheid indien hun kwalificaties, kennis en ervaring volstaan om de functie naar behoren te vervullen;
- de betrouwbaarheid van een persoon staat buiten twijfel indien de persoon een goede reputatie heeft en integer is. Bij toetsing stelt DNB betrouwbaarheid vast op basis van diens voornemens, handelingen en antecedenten.

De vereiste geschiktheid is een open norm, omdat men de invulling hiervan wil overlaten aan de toezichhouders⁷. In de nota van toelichting wordt gesteld dat de algemene norm vanwege de richtlijn wel wettelijk moet worden vastgelegd.

⁷ DNB zal hiervoor nog nadere guidance publiceren.

Wat opvalt is dat in artikel 29 van de Pensioenwet deze sleutelfuncties (risicobeheerfunctie, interne auditfunctie en actuariële functie) voor de toetsing benaderd worden als dezelfde categorie als het intern toezicht.

2

Uitbesteding

De bepaling in de IORP II-richtlijn over uitbesteding van activiteiten (met inbegrip van sleutelfuncties en beheer) is reeds grotendeels geïmplementeerd door middel van de bestaande nationale regelgeving, onder andere door middel van artikel 12 Besluit Uitvoering Pensioenwet. Daarin is de beperking opgelegd dat uitbesteding niet mag plaatshebben:

- van taken en werkzaamheden van personen die het dagelijkse beleid bepalen;
- van werkzaamheden waarvan uitbesteding de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds voor de organisatie en beheersing van bedrijfsprocessen en het toezicht daarop kan ondermijnen; en
- indien de uitbesteding een belemmering kan vormen voor een adequaat toezicht op de naleving van de Pensioenwet.

In het wetsvoorstel worden aan dit artikel twee onderdelen toegevoegd die bepalen dat uitbesteding ook niet zal zijn toegestaan indien:

- het operationele risico hierdoor onnodig toeneemt, of
- de continuïteit en de toereikendheid van de dienstverlening aan deelnemers etc. worden ondermijnd.

Uitbesteding van sleutelfuncties

Deze beperkingen zullen ook gelden bij de uitbesteding van sleutelfuncties. In dat geval geldt ook dat de houder van de sleutelfunctie deze functie op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier moet kunnen vervullen.

In de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit wordt overigens opgemerkt dat de voorgestelde uitbreidingen naar verwachting weinig impact zullen hebben in de praktijk, aangezien deze in het verlengde liggen van de andere beperkingen die ook al zijn opgelegd in artikel 12 van het Besluit Uitvoering Pensioenwet.

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel geeft verder aan dat in de praktijk steeds per geval zal moeten worden beoordeeld of uitbesteding mogelijk is aan de hand van het (aan IORP II aangepaste) kader in het genoemde artikel 12. Daarbij zal dan in het geval van sleutelfuncties een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen de houders van dergelijke functies en personen die een sleutelfunctie vervullen. Hierbij lijkt het de regering 'minder bezwaarlijk' als werkzaamheden van andere personen dan de houders van de sleutelfuncties worden uitbesteed. Overigens wordt het beleggen van taken bij personen die werkzaam zijn bij een bestuursbureau en in dienst zijn van het pensioenfonds niet gezien als uitbesteding.

Uitbesteding van het houderschap van sleutelfuncties

Met betrekking tot de uitbesteding van sleutelfuncties wordt in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel opgemerkt dat uitbesteding van de rol van de houders van de risicobeheerfunctie en de interne auditfunctie veelal niet mogelijk zal zijn.

Uitbesteding van het houderschap van de *risicobeheerfunctie* kan namelijk de verantwoordelijkheid van het pensioenfonds voor de organisatie en beheersing van bedrijfsprocessen en het toezicht daarop ondermijnen. De houder van de risicobeheerfunctie moet immers in staat zijn om alle relevante risico's en beheersmaatregelen voor het pensioenfonds integraal te overzien, inclusief de strategische risico's, en om het bestuur hierover op totaalniveau te informeren. Dit verhoudt zich in veel gevallen niet met uitbesteding van deze functie.

De regering voegt daaraan toe dat uitbesteding van het houderschap van de risicobeheerfunctie aan de fiduciair vermogensbeheerder in de meeste gevallen ook al niet mogelijk is, omdat dan de scheiding tussen de uitvoering van het risicobeheer door de vermogensbeheerders (inclusief eventuele activiteiten van de fiduciair beheerder) en de beoordeling hiervan door de risicobeheerder ontbreekt. Daarbij speelt ook dat de risicobeheerfunctie de risico's van een pensioenfonds integraal moet beoordelen, dat wil zeggen inclusief de niet-financiële risico's zoals het uitbestedingsrisico. Daarover heeft een fiduciair beheerder veelal minder expertise.

Uitbesteding van het houderschap van de *interne audit functie* zal in vele gevallen tot bezwaren leiden, omdat uitbesteding geen afbreuk mag doen aan de kwaliteit van de onafhankelijke interne toetsing bij de pensioenuitvoerder. Van een dergelijke afbreuk zal in beginsel geen sprake kunnen zijn wanneer de rol van de houder van de interne audit functie wordt uitbesteed.

In verband met een mogelijke uitbesteding van het houderschap van de *actuariële functie* vermeldt de memorie van toelichting deze beperkende kanttekeningen overigens niet, dus dat lijkt in beginsel wel mogelijk. Daarmee is het dus nadrukkelijk mogelijk gemaakt om de actuariële functie uit te besteden en te plaatsen bij de waarmerkend actuaris. Dit wordt bevestigd in de nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel, waarin expliciet wordt gesteld dat uitbesteding van deze functie 'minder bezwaarlijk' lijkt. Dit zal in de praktijk van geval tot geval moeten worden beoordeeld aan de hand van het relevante kader zoals neergelegd in artikel 12 Besluit Uitvoering Pensioenwet. Hierbij geldt dat een pensioenfonds ten principale zelf verantwoordelijk is voor het naar behoren inrichten van de sleutelfuncties en dat DNB hierop toeziet.

Uitbesteding van werkzaamheden van andere personen dan de sleutelfunctiehouders

Zoals hiervoor reeds vermeld, lijkt uitbesteding van de werkzaamheden van andere personen dan de houders van de sleutelfuncties volgens de regering

'minder bezwaarlijk'. Hierbij gelden dan ook de hierboven genoemde uitgangspunten dat dit in de praktijk van geval tot geval moet worden beoordeeld aan de hand van het relevante kader zoals neergelegd in artikel 12 Besluit Uitvoering Pensioenwet en dat een pensioenfonds ten principale zelf verantwoordelijk is voor het naar behoren inrichten van de sleutelfuncties.

Deze uitgangspunten gelden ook indien een pensioenfonds werkzaamheden van andere personen in het kader van de risicobeheerfunctie wil uitbesteden aan de fiduciair vermogensbeheerder. Dit is volgens de regering in veel gevallen mogelijk mits hierover goede afspraken worden gemaakt.

Uitbesteding aan de fiduciair vermogensbeheerder van de werkzaamheden van andere personen die in het kader van de andere sleutelfuncties moeten worden uitgevoerd ligt echter minder voor de hand volgens de regering. Deze werkzaamheden sluiten namelijk minder aan op de werkzaamheden van de fiduciair beheerder.

Schriftelijk beleid vaststellen

8 Artikel 14 Besluit Uitvoering PW en Wvb

Een pensioenfonds moet, zoals ook nu reeds het geval is⁸, beleid vaststellen over het uitbesteden van werkzaamheden. In het wetsvoorstel wordt hieraan de verplichting voor pensioenfonds toegevoegd tot het schriftelijk vaststellen, evalueren (tenminste driejaarlijks) en actualiseren van dit beleid (onverwijld na een belangrijke wijziging).

DNB informeren

Verder is de verplichting voor een pensioenfonds opgenomen om DNB tijdig in kennis te stellen van het uitbesteden van werkzaamheden. In de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit wordt vermeld dat deze verplichting uitsluitend geldt bij uitbesteding van werkzaamheden die deel uitmaken van of voortvloeien uit het uitoefenen van het bedrijf van het pensioenfonds of om wezenlijke bedrijfsprocessen.

Overigens is in het ontwerpbesluit ook de verplichting voor een pensioenfonds opgenomen om DNB over het uitbesteden van de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie of actuariële functie vooraf (dat wil zeggen voor de inwerkingtreding van de betreffende overeenkomst) in kennis te stellen⁹. De uitbesteding van deze functies vereist echter geen expliciete goedkeuring van DNB.

9 Artikel 14.0a lid 1 Ontwerpbesluit PW en Wvb

3

Beloningsbeleid

10 Artikel 13 lid 2 Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

Een pensioenfonds moet ervoor zorgdragen dat het beloningsbeleid van het pensioenfonds wordt toegepast bij derden waaraan werkzaamheden van het pensioenfonds zijn uitbesteed¹⁰. Dit moet ook worden opgenomen in de uitbestedingsovereenkomst.

In de lagere regelgeving wordt geduid dat het beloningsbeleid in overeenstemming moet zijn met de werkzaamheden, het risicoprofiel, de doelstellingen, het langetermijnbelang, de financiële stabiliteit en de prestaties van het pensioenfonds als geheel. Daarnaast moet het beloningsbeleid bijdragen aan een deugdelijk, prudent en doeltreffend bestuur van het pensioenfonds. Daarmee gaat het dus meer om de algemene beginselen van het beloningsbeleid die gelijk moeten zijn, dan dat het exacte beloningsbeleid van het pensioenfonds van toepassing moet zijn op derden waaraan werk wordt uitbesteed.

11 Artikel 14 lid 3 en lid 6 Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

Een pensioenfonds moet haar beloningsbeleid minstens één keer in de drie jaar evalueren en actualiseren. Bij een belangrijke tussentijdse wijziging moet zij het beloningsbeleid onverwijld actualiseren¹¹.

Uitzonderingen

Uitzondering hierop is de situatie waarin een derde valt onder bepaalde richtlijnen:

- richtlijn 2009/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) (PbEG 2009, 302); -> UCITS;
- richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (Solvabiliteit II) (PbEG 2009, L 335); -> Solvency II;
- richtlijn 2011/61/EU van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2011 inzake beheerders van alternatieve beleggingsinstellingen en tot wijziging van de Richtlijnen 2003/41/EG en 2009/65/EG en van de Verordeningen (EG) nr. 1060/2009 en (EU) nr. 1095/2010 (PbEU 2011, L 174); -> AIFMD;
- richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, tot wijziging van Richtlijn 2002/87/EG en tot intrekking van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG (PbEU 2013, L 176); -> CRD IV;
- richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot wijziging van Richtlijn 2002/92/EG en Richtlijn 2011/61/EU (L 2014, 173). -> MiFID.

Ook als het beloningsbeleid van het pensioenfonds niet van toepassing is op de derde, moet het pensioenfonds zicht hebben op het beloningsbeleid van de derde. Het pensioenfonds moet erop letten dat het beloningsbeleid van de derde niet aanmoedigt tot het nemen van onaanvaardbare risico's. Ook moet het beloningsbeleid betrokken worden door het pensioenfonds bij de keuze van de organisatie waaraan wordt uitbesteed. Volgens de regering zal dit in de praktijk niet tot grote aanpassingen leiden. De teksten in het ontwerpbesluit zijn echter niet gelijk aan de norm zoals die thans is opgenomen in de Code Pensioenfonds.

4

Eigenrisicobeoordeling

In het kader van het risicobeheer zijn pensioenfondsen verplicht ten minste driejaarlijks een eigenrisicobeoordeling uit te voeren. De eigenrisicobeoordeling wordt beschreven als een instrument voor een pensioenfonds om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenrechten van pensioengerechtigden en pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers. De eigenrisicobeoordeling maakt integraal onderdeel uit van de strategie van het pensioenfonds en de resultaten dienen in aanmerking te worden genomen bij het nemen van strategische beslissingen.

¹² Artikel 18b Ontwerpbesluit
FTK

De eigenrisicobeoordeling moet in ieder geval bevatten ¹²:

- een beschrijving van de wijze waarop de eigenrisicobeoordeling in het managementproces en de besluitvormingsprocessen van het pensioenfonds is geïntegreerd;
- een beoordeling van de doelmatigheid van het risicobeheer;
- indien het pensioenfonds de risicobeheerfunctie, interne auditfunctie of actuariële functie uitbesteedt aan de bijdragende onderneming, een beschrijving van de wijze waarop belangenconflicten met de bijdragende onderneming worden voorkomen of beheerst;
- een beoordeling van de totale financieringsbehoeften van het pensioenfonds met, indien van toepassing, een beschrijving van het herstelplan;
- een beoordeling van de risico's voor de deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden met betrekking tot hun pensioenrechten en pensioenaanspraken en de effectiviteit van eventuele corrigerende maatregelen, in voorkomend geval rekening houdend met:
 - de mogelijkheden tot toeslagverlening;
 - de mogelijkheden tot vermindering van de pensioenaanspraken en pensioenrechten, waaronder de mate waarin de pensioenaanspraken en pensioenrechten kunnen worden verminderd, onder welke voorwaarden en door wie;
- een kwalitatieve beoordeling van de mechanismen ter bescherming van de pensioenuitkeringen, waaronder in voorkomend geval garanties, conventanten of een andere soort financiële steun van de bijdragende onderneming, verzekering of herverzekering door een onderneming die onder de Solvabiliteit II-richtlijn valt of dekking door een pensioenbeschermingsregeling ten behoeve van het pensioenfonds of deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden;
- een kwalitatieve beoordeling van de operationele risico's;

- voor zover van toepassing, een beoordeling van nieuwe of opkomende risico's, met inbegrip van risico's die met klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu verband houden, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving.

Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het vaststellen van de eigenrisico-beoordeling. DNB houdt hier toezicht op. Een pensioenfonds dient de eigenrisicobeoordeling binnen twee weken nadat deze tot stand is gekomen (dat wil zeggen door het bestuur is vastgesteld), en na elke wijziging, naar DNB te sturen. Bij voorkeur is de eigenrisicobeoordeling een zelfstandig leesbaar document, met eventueel gerichte verwijzingen naar andere documenten die het pensioenfonds heeft opgesteld (zoals het financieel crisisplan, de actuariële en bedrijfstechnische nota en de haalbaarheidstoets).

Uitvoering

De eigenrisicobeoordeling kan uitgevoerd en vastgelegd worden aan de hand van een integraal risicomanagement framework, waarover veel pensioenfondsen reeds beschikken. Integraal risicomanagement betekent¹³ het interactieve proces van:

13 DNB Q&A referentie 01113

- het opstellen van de strategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en de risicobereidheid;
- het identificeren van risico's;
- het opstellen en implementeren van het beleid voor risicobeheersing; en
- de uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

Dit proces wordt continu doorlopen, zodat op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie bestaat:

- die zich bewust is van de impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang, alsook;
- van de opties voor de beheersing en de verschillende consequenties hiervan;
- integraal benadrukt dat het gaat om het management van alle verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang.

In het kader van de eigenrisicobeoordeling dient de doelmatigheid van het integrale risicomanagement framework en daarbinnen het risicomanagementbeleid geëvalueerd te worden.

De methode om de eigenrisicobeoordeling eisen en risico's te detecteren en te beoordelen kan bijvoorbeeld gebaseerd worden op de gehele set van integraal risicomanagement beheersmaatregelen:

- strategische risicoanalyses;
- ALM-studies;
- herstelplan;

- haalbaarheidstoets;
- VEV-berekeningen;
- Integrated Risk Management dashboards;
- Risk self assessments;
- SIRA;
- incidenten management;
- COS- of ISAE-verklaringen.

Ten slotte dient in de eigenrisicobeoordeling voor beleggingen vastgelegd te worden hoe rekening wordt gehouden met ESG-factoren. Hierbij dient een beoordeling plaats te vinden van risico's die met klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu verband houden, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderde regelgeving. Verder moeten pensioenfondsen publiceren hoe zij ESG-beleid meenemen in het beleggingsbeleid en risicomangement in de verklaring inzake beleggingsbeginselen, die openbaar moet worden gemaakt.

De eigenrisicobeoordeling dient minimaal eens in de drie jaar te worden uitgevoerd, of zoveel eerder als een significante wijziging van het risicoprofiel of pensioenregeling dat vereist. Het bestuur beslist op basis van gedegen onderbouwing wanneer sprake is van een significante wijziging. Een significante wijziging kan zich bijvoorbeeld voordoen bij: aanzienlijke veranderingen in de uitgevoerde regelingen, herziening van het strategisch beleggingsbeleid, aanzienlijke wijzigingen in de situatie van de bijdragende onderneming(en), significante operationele wijzigingen of uitbestedingen van significante omvang en/of impact.

De uitkomsten van de eigenrisicobeoordeling dienen aantoonbaar in aanmerking genomen te worden bij strategische beslissingen. In bijvoorbeeld de voorleggers en notulen bij bestuursbesluiten en bestuurlijke evaluaties kan expliciet aandacht worden besteed aan de relatie met de risicobereidheid van het pensioenfonds en de uitkomsten van de eigenrisicobeoordeling. De wijze waarop het pensioenfonds de eigenrisicobeoordeling meeneemt bij strategische besluitvorming moet vastgelegd worden in de eigenrisicobeoordeling.

5

ESG-bepalingen

In de IORP II-richtlijn komen ESG-aspecten niet alleen aan de orde bij de eigenrisicobeoordeling. Er zijn meerdere bepalingen gewijd aan ESG-aspecten. ESG staat voor environment, social and governance. Door de wetgever wordt dit vertaald als milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Deze bepalingen kunnen worden gezien tegen de achtergrond van het streven van 'Brussel' om Europese pensioenfondsen aan te moedigen (althans niet te belemmeren) om ESG een rol te geven in hun beleid.

Deze voorschriften zijn deels al gangbare praktijk in Nederland en leiden in het wetsvoorstel daarom niet tot wijzigingen in onze nationale wet- en regelgeving.

De ESG-gerelateerde voorschriften in de IORP II-richtlijn zijn de volgende:

- in het artikel over beleggingsregels wordt bepaald dat lidstaten pensioenfondsen in staat moeten stellen om in het kader van het zogenoemde prudent person beginsel de langetermijnpact van beleggingsbeslissingen in aanmerking te nemen. Deze bepaling leidt niet tot een wetswijziging in het kader van het wetsvoorstel;
- in de bepaling over algemene governance-eisen wordt voorgeschreven dat pensioenfondsen bij de inrichting van hun governancestelsel rekening moeten houden met ESG-factoren bij hun beleggingsbeginselen. Deze bepaling leidt niet tot een wetswijziging in het kader van het wetsvoorstel;
- zoals reeds aan de orde is geweest bij onderdeel 4 (Eigenrisicobeoordeling), moeten pensioenfondsen in hun eigenrisicobeoordeling ook de risico's voortvloeiend uit klimaatverandering, gebruik van natuurlijke hulpbronnen en uit afwaardering van activa ten gevolge van veranderingen in (onder andere) milieu regelgeving in beschouwing nemen. Zoals ook uit de implementatietabel bij het wetsvoorstel blijkt zijn verschillende onderdelen van de betreffende eigenrisicobepaling in de IORP II-richtlijn al opgenomen in de huidige Nederlandse regelgeving en is verdere implementatie alleen vereist in verband met het vastleggen van deze eigenrisicobeoordeling. De gevolgen van deze bepaling in de praktijk zullen mogelijk beperkt zijn, gezien de stellingname van de regering dat de eisen voor de eigenrisicobeoordeling 'niet mogen leiden tot al te belastende vereisten voor pensioenfondsen';
- pensioenfondsen moeten in hun verklaring inzake beleggingsbeginselen openbaar maken hoe in hun beleggingsbeleid milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in aanmerking worden genomen. Dit leidt tot een aanpassing van het Besluit FTK¹⁴. Daarnaast zullen pensioenfondsen hun verklaring inzake beleggingsbeginselen voortaan ook openbaar moeten maken op hun openbare website, voor zover zij dit nu niet ook al doen. Het uitsluitend daarvan plaatsen op het gesloten deel van de website zal, in tegenstelling tot het huidige wettelijke regime, niet meer zijn toe-

¹⁴ Artikel 29a Ontwerpbesluit
Uitvoering PW en Wvb

15 Artikel 46a lid 3 Pensioenwet

gestaan. In het wetsvoorstel is een bepaling opgenomen die beoogt deze verplichting vast te leggen in de Pensioenwet¹⁵;

- overigens moeten pensioenfondsen, naast in de verklaring inzake beleggingsbeginselen, ook in hun bestuursverslag dan wel jaarverslag en in laag 1 van de Pensioen 1-2-3 informatie verstrekken over de wijze waarop in hun beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Op deze manier kunnen zij voldoen aan de verplichting in IORP-II om aan nieuwe deelnemers inzicht te geven hoe zij in het kader van hun beleggingsbenadering rekening houden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Hiertoe wordt het Besluit uitvoering PW en Wvb gewijzigd¹⁶. Zie in verband hiermee ook onderdeel 6. Communicatieverplichtingen.

16 Artikel 2 Ontwerpbesluit
Uitvoering PW en Wvb

6

Communicatieverplichtingen

De IORP II-richtlijn stelt een groot aantal eisen aan de informatieverstrekking. Doordat sommige voorschriften behoorlijk gedetailleerd worden voorgeschreven hebben deze ook impact op de informatie die in Nederland al ter beschikking wordt gesteld.

Uniform Pensioenoverzicht (UPO) wordt uitgebreid

De richtlijn schrijft voor dat iedere deelnemer jaarlijks een beknopt document moet ontvangen met essentiële informatie. Dit document moet in de titel het woord 'pensioenoverzicht' bevatten. Het Nederlandse UPO voldeed al grotendeels aan de eisen uit de richtlijn. Desondanks moet het UPO worden uitgebreid met de volgende informatie¹⁷:

17 Artikel 38 PW / Artikel 49 Wvb

- informatie over de reglementaire pensioenleeftijd;
- een opgave van het bereikbaar pensioen, waarbij het ouderdomspensioen tevens in drie scenario's (pessimistisch, verwacht, optimistisch) moet worden getoond;
- informatie over de werkgeverspremie en werknemerspremie, die verschuldigd was in het jaar waarop het UPO betrekking heeft. Het noemen van percentages volstaat;
- informatie over garanties¹⁸;
- informatie over de dekkingsgraad;
- informatie over ingehouden kosten (alleen voor dc-regelingen).

18 De informatie over garanties moet ook worden verstrekt aan pensioengerechtigden. Artikel 44 lid 1 sub e PW / artikel 55 lid 1 sub e Wvb

Daarnaast moet op het UPO worden vermeld waar aanvullende informatie beschikbaar is over beleggingen¹⁹.

19 Artikel 48 PW / artikel 59 Wvb

Voor al deze informatie geldt dat deze getoond moet worden op het UPO dat in 2019 wordt verstrekt (met informatie over de aanspraken opgebouwd tot en met 2018).

Enige uitzondering daarop zijn de drie scenario's voor het ouderdomspensioen. Die hoeven pas getoond te worden op het UPO dat in 2020 wordt verstrekt²⁰.

20 Artikel 220c PW / 214b Wvb

De UPO-modellen voor 2019 zijn al gepubliceerd²¹. In die modellen is rekening gehouden met de nieuwe informatieverplichtingen. In de toelichting kunt u meer lezen hoe bepaalde informatieverplichtingen nader kunnen worden ingevuld. De modellen zijn afgestemd met SZW en de AFM.

21 Zie: <http://www.uniformpensioenoverzicht.nl/Home/tabid/238/ctl/ViewFullNews/newsIndex/1154/mid/769/selectmid/717/Default.aspx>

Informatie aan gewezen deelnemers

De richtlijn maakt geen onderscheid tussen deelnemers en gewezen deelnemers. Dit heeft tot gevolg dat de uitbreiding van de informatieverplichtingen die voor deelnemers gelden ook voor gewezen deelnemers moeten gelden.

Enige uitzondering is de informatie over de werkgeverspremie en werknemerspremie, omdat die niet meer relevant is voor een gewezen deelnemer.

Jaarlijks UPO

Gevolg van de richtlijn is ook dat gewezen deelnemers jaarlijks moeten worden geïnformeerd over hun pensioenaanspraken door middel van een UPO. Momenteel hoeft dat slechts eens in de vijf jaar. Dit leidt helaas tot een lastenverzwaring voor pensioenuitvoerders.

²² Artikel 40 lid 3 PW / artikel 51 lid 3 Wvb

Om de impact van deze bepaling enigszins te beperken is in het wetsvoorstel bepaald dat het UPO net als nu eens in de vijf jaar actief moet worden verstrekt aan gewezen deelnemers en dat de overige vier jaar kan worden volstaan met het ter beschikking stellen van het UPO op de website van de pensioenuitvoerder²². De gewezen deelnemer hoeft hier geen toestemming voor te verlenen. Wel kan een gewezen deelnemer ieder jaar opnieuw verzoeken om het UPO ook schriftelijk te verstrekken. Het ligt voor de hand om de gewezen deelnemer bij de vijfjaarlijkse actieve verstrekking erop te wijzen dat hij/zij het UPO de komende vier jaar kan vinden op de website van de pensioenuitvoerder. Als een pensioenuitvoerder geen mijnomgeving heeft (voor gewezen deelnemers), dan zal hij het UPO ieder jaar actief moeten verstrekken aan de gewezen deelnemer.

Toeslagen en kortingen

Omdat aan gewezen deelnemers nu jaarlijks een UPO moet worden verstrekt, betekent dit dat de informatie over toeslagverlening en over kortingen ook niet langer over de afgelopen 5 jaar hoeft te worden vermeld, maar alleen over de afgelopen 3 jaar²³. Daarmee wordt dit in lijn gebracht met de informatie aan actieve deelnemers.

²³ Voor de toeslagverlening is dit al geregeld in artikel 4 van het ontwerpbesluit. SZW heeft laten weten dit ook te zullen regelen voor de kortingen in artikel 5 Besluit Uitvoering Pensioenwet.

Wezenlijke wijzigingen

In het ontwerpbesluit wordt tevens bepaald dat op het UPO elke wezenlijke wijziging ten opzichte van het UPO van het voorgaande jaar duidelijk wordt aangegeven²⁴. Onder wezenlijke wijzigingen wordt verstaan een wijziging in de franchise, het opbouwpercentage, de beschikbare premie of de reglementaire pensioenleeftijd. Deze informatie hoeft niet op het UPO zelf te staan, maar kan worden opgenomen in de begeleidende brief bij het UPO.

²⁴ Artikel 9a lid 3 Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

Einde deelneming

In bepaalde situaties mag het verstrekken van een UPO bij einde deelneming achterwege blijven. Bepaald is dat de gewezen deelnemer dan wel op een andere wijze geïnformeerd moet worden over de betaalde premies over het laatste jaar van deelneming, bijvoorbeeld via de beëindigingsbrief²⁵. Of als de deelneming wordt beëindigd wegens pensionering bij de informatie bij pensioeningang.

²⁵ Artikel 9c lid 4 Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

Nieuwe informatieverplichtingen inzake Pensioen 1-2-3

Momenteel is de werkgever er eindverantwoordelijk voor dat een werknemer binnen drie maanden na de start van de pensioenverwerving basisinformatie ontvangt over de pensioenregeling. Deze eindverantwoordelijkheid verschuift in het wetsvoorstel naar de pensioenuitvoerder²⁶.

26 Artikel 21 PW

Verder is in het ontwerpbesluit geregeld dat de volgende informatie moet worden toegevoegd aan laag 1 van Pensioen 1-2-3:

- de naam van de pensioenuitvoerder, het land waar de pensioenuitvoerder is geregistreerd, of een vergunning heeft verkregen en de naam van de toezichthouders (AFM en DNB);
- op welke wijze in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu, klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen;
- (bij dc-regelingen) in welke beleggingsmogelijkheden de pensioenregeling voorziet.

Met SZW is besproken dat in laag 1 volstaan kan worden met het kort benoemen van het onderwerp maatschappelijk verantwoord beleggen en verder te verwijzen naar laag 2 of laag 3 (de verklaring inzake beleggingsbeginselen of het bestuursverslag). SZW zal dit in de toelichting bij het besluit verduidelijken. De naam van de uitvoerder, het vestigingsland en toezichthouders kunnen in laag 1 bijvoorbeeld in een voetnoot worden vermeld. Doel is te voorkomen dat laag 1 teveel informatie gaat bevatten. In de voorbeeldteksten van Pensioen 1-2-3 zullen die nieuwe informatieverplichtingen worden verwerkt.

Informatie op verzoek uitgebreid

De volgende nieuwe informatie moet op verzoek aan de (gewezen) deelnemer, gewezen partner en de pensioengerechtigde worden verstrekt:

27 Artikel 46 PW/ artikel 57 Wvb

- informatie over gehanteerde aannames bij de weergave van ouderdomspensioen op basis van de drie scenario's²⁷. Hierbij kan gedacht worden aan de gehanteerde uniforme scenarioset en rekenmethodiek (URM);
- (bij dc-regelingen) informatie over de resultaten van de beleggingen over de afgelopen 5 jaar (of zoveel korter als de regeling pas korter bestaat)²⁸.

28 Artikel 9 Ontwerpbesluit
Uitvoering PW en Wvb

Daarnaast is geregeld dat als informatie elektronisch is vertrekt aan (gewezen) deelnemers, gewezen partners of pensioengerechtigden, zij altijd kunnen verzoeken om een papieren afschrift van deze informatie²⁹.

29 Artikel 49 lid 5 PW / artikel 60
Wvb

Bepaald is dat er geen kosten in rekening mogen worden gebracht voor de nieuwe informatieverplichtingen van de pensioenuitvoerders³⁰.

30 Artikel 10 Ontwerpbesluit
Uitvoering PW en Wvb

Informatie op de website uitgebreid

Ook op de website moet nieuwe informatie beschikbaar worden gesteld³¹.

31 Artikel 46a PW / artikel 57a
Wvb

Het pensioenfonds stelt op zijn website voor de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of pensioengerechtigde informatie over de gevolgen

van significante wijzigingen in de technische voorzieningen beschikbaar. Daarvan is in ieder geval sprake als de wijziging invloed heeft op de hoogte van de dekkingsgraad.

Daarnaast moet op het openbare deel van de website voor eenieder de verklaring inzake beleggingsbeginselen beschikbaar worden gesteld. Doel daarvan is met name dat kennis kan worden genomen van de wijze waarop de pensioenuitvoerder bij de beleggingen rekening houdt met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Zie ook onderdeel 5. ESG-bepalingen.

Informatie bij deelname aan een vrijwillige regeling

In geval van deelname aan een vrijwillige dc-regeling, moet de pensioenuitvoerder voortaan ook informatie³² verstrekken over:

- de beleggingsresultaten van de afgelopen 5 jaar (of zoveel minder indien de regeling korter bestaat); en
- de structuur van de kosten die door deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigden worden gedragen. Hierbij kan worden aangesloten bij de uitvoeringskosten zoals deze in het bestuursverslag staan vermeld.

Informeren over kortingen

De richtlijn bevat ook regels over het verminderen van pensioenrechten van pensioengerechtigden. Voorgeschreven wordt dat pensioengerechtigden ten minste drie maanden voordat een korting wordt doorgevoerd hierover moeten worden geïnformeerd³³. Op dit moment is dat één maand. Verlenging van de termijn heeft ten doel dat gepensioneerden zich iets langer kunnen voorbereiden op een direct effect op hun uitkering. Voor (gewezen) deelnemers blijft de huidige termijn van één maand van kracht.

Nederlandse taal

Bepaald is dat de informatie die de pensioenuitvoerder verstrekt of beschikbaar stelt, beschikbaar moet zijn in de Nederlandse taal³⁴. Deze bepaling is met name relevant als de uitvoering van de pensioenregeling door een pensioenuitvoerder buiten Nederland plaatsvindt. Deze bepaling betekent overigens niet dat het pensioenuitvoerders niet vrij staat om informatie in een andere taal beschikbaar te stellen, als de deelnemers anderstalig zijn.

³² Artikel 45 PW / artikel 56 Wvb / artikel 8 lid 3 en lid 4 Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

³³ Artikel 134 lid 3 PW / 129 lid 3 Wvb

³⁴ Artikel 10.0a Ontwerpbesluit Uitvoering PW en Wvb

7

Internationale collectieve waardeoverdracht

De IORP II-richtlijn voorziet ook in een nadere regeling ten aanzien van collectieve waardeoverdracht naar of vanuit een andere EU-lidstaat.

In het wetsvoorstel leidt dit voornamelijk tot een verduidelijking en aanscherping van de procedure voor grensoverschrijdende collectieve waardeoverdrachten³⁵. Momenteel is dit slechts summier geregeld.

Het wetsvoorstel heeft alleen betrekking op collectieve waardeoverdrachten naar een andere lidstaat. Individuele waardeoverdrachten of waardeoverdrachten naar een pensioenuitvoerder met een zetel buiten de EU worden dus niet door de wet geraakt.

Collectieve waardeoverdracht naar een andere EU-lidstaat

Een pensioenfonds is alleen bevoegd tot collectieve waardeoverdracht naar een pensioeninstelling uit een andere lidstaat wanneer zowel DNB als de toezichthouder in de andere lidstaat, daarmee hebben ingestemd. De criteria waaraan DNB dan toetst worden wettelijk vastgelegd³⁶. Deze zien erop toe dat:

- de langetermijnbelangen van de eventuele achterblijvende (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden afdoende worden beschermd;
- de individuele pensioenaanspraken en -rechten van (gewezen) deelnemer, andere aanspraak- en pensioengerechtigden minstens gelijk blijven na de collectieve waardeoverdracht;
- er geen sprake is van onderdekking op het moment van overdracht op basis van de waarderingsregels van het Nederlandse financieel toetsingskader.

Niet geregeld is aan welke nadere voorwaarden het verzoek om goedkeuring dient te voldoen. DNB geeft pas goedkeuring als vaststaat dat ook de andere toezichthouder goedkeuring heeft verleend.

Informatie richting belanghebbenden

Het pensioenfonds moet ten behoeve van een aanvraag tot goedkeuring tijdig (voordat de aanvraag is ingediend) informatie over de aan de collectieve waardeoverdracht verbonden voorwaarden verstrekken aan betrokken (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Welke informatie moet worden verstrekt, is niet nader geregeld. Wel zijn er richtlijnen over welke informatie er in algemene zin bij een collectieve waardeoverdracht moet worden verstrekt³⁷. Pensioenfondsen die een internationale collectieve waardeoverdracht overwegen wordt geadviseerd tijdig overleg te zoeken met DNB.

³⁵ Artikelen 90a en 92a PW / artikelen 98a en 100a Wvb

³⁶ Deze criteria sluiten volgens de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit aan bij de criteria die DNB nu al hanteert bij grensoverschrijdende waardeoverdracht. Deze huidige DNB-criteria had DNB, anders dan t.a.v. de criteria die DNB hanteert bij collectieve waardeoverdracht binnen Nederland (Q&A van 26 september 2913), niet gepubliceerd.

³⁷ Zie: <http://www.toezicht.dnb.nl/2/50-228852.jsp>

Goedkeuring en/of instemming VO/BO/werkgever

Een pensioenfonds met een paritair bestuur, een paritair gemengd bestuur of een omgekeerd gemengd bestuur is alleen bevoegd tot een grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht als een meerderheid van het verantwoordingsorgaan (zonder de eventuele vertegenwoordiging van de werkgever) het voorgenomen besluit heeft goedgekeurd. Volgens de huidige wetgeving heeft het verantwoordingsorgaan alleen adviesrecht.

Een pensioenfonds met een onafhankelijk bestuur of een onafhankelijk gemengd bestuur is alleen bevoegd tot een grensoverschrijdende collectieve waardeoverdracht als:

- een meerderheid van de vertegenwoordigers van de werknemers/werknemersverenigingen en de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden in het belanghebbendenorgaan; én
- (indien van toepassing) een meerderheid van de vertegenwoordigers van de werkgever/werkgeversverenigingen in het belanghebbendenorgaan; het voorgenomen besluit tot overdracht hebben goedgekeurd.

In de nota naar aanleiding van het verslag bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer staat dat geen sprake hoeft te zijn van een meerderheid in iedere fractie van het verantwoordingsorgaan respectievelijk belanghebbendenorgaan. Dit betekent dat het niet vereist is dat een meerderheid van bijvoorbeeld de vertegenwoordigers van de deelnemers goedkeuring heeft verleend, zolang er maar sprake is van een meerderheid van alle leden van het verantwoordingsorgaan/belanghebbendenorgaan.

Overigens geldt ook bij een internationale collectieve waardeoverdracht, dat er een individueel bezwaarrecht van toepassing is voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Op deze overdracht zijn de bepalingen van artikel 83 Pensioenwet, respectievelijk artikel 91 Wet verplichte beroepspensioenregeling namelijk onverkort van toepassing. Dit bezwaarrecht geldt niet als de collectieve waardeoverdracht volgt op een liquidatie van een pensioenfonds. In dat geval zijn de bepalingen van artikel 84 Pensioenwet en artikel 92 Wet verplichte beroepspensioenregeling van toepassing.

Op grond van de huidige wet moet ook de raad van toezicht goedkeuring verlenen voor een gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds, dus ook bij internationale collectieve waardeoverdrachten³⁸.

⁸ Artikel 104 lid 3 sub d PW / artikel 110a lid 3 sub d WvB

Collectieve waardeoverdracht uit een andere EU-lidstaat

Overname van pensioenaanspraken is alleen mogelijk indien DNB dat heeft goedgekeurd. Het pensioenfonds moet een aanvraag tot goedkeuring van de inkomende waardeoverdracht indienen bij DNB. De aanvraag moet de volgende gegevens bevatten:

- de schriftelijke overeenkomst tussen het pensioenfonds en de pensioeninstelling uit de andere lidstaat met de voorwaarden van de voorgenomen collectieve waardeoverdracht;
- een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de over te dragen pensioenregeling;
- een beschrijving van de over te dragen passiva of technische voorzieningen en andere verplichtingen en rechten, en de overeenkomstige activa of de geldwaarde daarvan;
- de naam, alsmede de plaats van vestiging van het hoofdbestuur van het pensioenfonds en de pensioeninstelling uit de andere lidstaat en de lidstaten waar deze instellingen zijn geregistreerd of een vergunning hebben verkregen;
- de naam, alsmede de plaats van vestiging van het hoofdbestuur, van de bijdragende onderneming;
- een bewijs dat een, op basis van het recht van de lidstaat waar de pensioeninstelling uit de andere lidstaat haar zetel heeft, vastgestelde meerderheid van de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden of, in voorkomend geval, een meerderheid van hun vertegenwoordigers, de overdracht heeft goedgekeurd en, in voorkomend geval, de bijdragende onderneming; en
- in voorkomend geval, de namen van de lidstaten waarvan de geldende sociale en arbeidswetgeving van toepassing is op de betrokken pensioenregeling.

Eigen beoordeling door DNB

Na ontvangst van het besluit van die toezichthouder doet DNB haar eigen beoordeling. Indien de toezichthouder in de andere lidstaat toestemming heeft gegeven dan verleent DNB ook goedkeuring mits:

- de aanvraag alle vereiste gegevens bevat;
- de administratieve structuur, de financiële positie van het pensioenfonds en de goede reputatie of de beroepskwalificaties of beroepservaring van de bestuurders van het pensioenfonds verenigbaar zijn met de voorgenomen collectieve waardeoverdracht;
- de langetermijnbelangen van de bestaande en overkomende deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden tijdens en na de collectieve waardeoverdracht afdoende worden beschermd;
- de technische voorzieningen van de pensioeninstelling op het moment van de collectieve waardeoverdracht volledig door kapitaal zijn gedekt, indien de collectieve waardeoverdracht in een grensoverschrijdende activiteit resulteert;
- de over te dragen activa toereikend en passend zijn om de over te dragen passiva, technische voorzieningen en andere verplichtingen en rechten te dekken.

Kosten

De kosten van de collectieve waardeoverdracht mogen bij een uitgaande collectieve waardeoverdracht niet ten laste komen van eventuele achterblijvende (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden. Bij een inkomende collectieve waardeoverdracht mogen de kosten niet ten laste komen van de al bestaande (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden.

Overig

Verder voorziet het wetsvoorstel in enkele samenwerkingsinstructies aan DNB met betrekking tot de andere toezichthouder. DNB deelt de toepasselijke bepalingen van de sociale en arbeidswetgeving in de andere lidstaat 'die het heeft ontvangen van de toezichthouder van die andere lidstaat' mee aan het pensioenfonds.

8

Bevoegdheden toezichhouders

De bevoegdheden van de toezichhouders worden uitgebreid.

Openbaar maken sancties

39 Artikel 185 PW / artikel 180 Wvb

Voor pensioenfondsen gaat gelden dat eventuele bestuurlijke sancties of andere toezichtmaatregelen verplicht openbaar gemaakt moeten worden³⁹. Dit geldt al voor andere financiële instellingen. De toezichthouder kan hierop een uitzondering maken als de openbaarmaking onevenredig is, de stabiliteit van de financiële markten in gevaar brengt of een lopend strafrechtelijk onderzoek of een lopend onderzoek door de toezichthouder naar mogelijke overtredingen ondermijnt. Openbaarmaking gebeurt pas als de bestuurlijke sanctie of maatregel onherroepelijk is. Openbaarmaking wordt gezien als een algemeen belang om aanspraak- en pensioengerechtigden te informeren over eventuele problemen.

Stresstest

40 Artikel 143b PW / artikel 138b Wvb

De toezichthouder krijgt de wettelijke bevoegdheid om aan pensioenfondsen de verplichting op te leggen een stresstest uit te voeren⁴⁰. Met behulp van een stresstest kan in kaart worden gebracht hoe de financiële omstandigheden van een pensioenfonds zich ontwikkelen onder verschillende situaties van de financiële markten. In de praktijk werden er al stresstesten uitgevoerd onder pensioenfondsen, onder andere door de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (EIOPA). Deelname daaraan was tot nu toe echter vrijwillig. Met de voorgestelde wijziging kan deelname worden verplicht. Volgens de memorie van toelichting is DNB overigens niet voornemens om (naast de periodieke stresstest die EIOPA reeds uitvoert) gebruik te gaan maken van deze bevoegdheid om eigen stresstesten te gaan uitvoeren.

9

Pensioenbewaarder

Het wetsvoorstel leidt niet tot de verplichting voor pensioenfondsen om een bewaarder aan te stellen. Reden dat hiervan is afgezien is dat de regering vindt dat de huidige wet- en regelgeving in Nederland al voldoende waarborgen biedt ter bescherming van de belangen van (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden. De regering wijst bijvoorbeeld op de eis dat het beleggingsbeleid in overeenstemming moet zijn met het prudent-personbeginsel. Pensioenfondsen kunnen wel vrijwillig besluiten een bewaarder aan te stellen. In het algemeen wordt hiervan overigens alleen gebruik gemaakt bij dc-regelingen. In dat geval verplicht het wetsvoorstel het pensioenfonds om een overeenkomst te sluiten met deze bewaarder⁴¹.

⁴¹ Artikel 124a PW / artikel 120a Wvb

Inhoud overeenkomst

In het ontwerpbesluit worden nadere regels gesteld aan de inhoud van deze overeenkomst⁴². Zo moet daarin worden geregeld dat de pensioenbewaarder:

- in het belang van (gewezen) deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden optreedt;
- slechts tezamen met het pensioenfonds over het in bewaring gegeven vermogen kan beschikken;
- het vermogen alleen afgeeft als hij een verklaring van het pensioenfonds heeft ontvangen dat afgifte wordt verlangd in verband met de regelmatige uitvoering van het bedrijf van het pensioenfonds;
- aansprakelijk is voor schade (geleden door het pensioenfonds of belanghebbenden) voor zover de schade het gevolg is van verwijtbare niet-nakoming of gebrekkige nakoming van zijn verplichtingen;
- van het pensioenfonds de informatie ontvangt die nodig is voor de uitoefening van zijn taak.

⁴² Artikel 42 Ontwerpbesluit uitvoering PW en Wvb

Deel 2: Handvatten voor de inrichting van de sleutelfuncties

Inleiding

Dit tweede onderdeel van het servicedocument biedt een handvat voor pensioenfondsen bij de inrichting van de drie sleutelfuncties, zoals die naar aanleiding van de IORP II-richtlijn worden voorgeschreven in het wetsvoorstel.

Voor de twee binnen de sector dominante bestuursmodellen (paritair, circa 90% van de pensioenfondsen en gemengd, circa 10% van de pensioenfondsen) worden de diverse mogelijkheden en aandachtspunten bij de inrichting van de sleutelfuncties beschreven. Aan de hand hiervan zou het bestuur van een pensioenfonds in staat moeten zijn om een heldere afweging te maken bij de toewijzing van de sleutelfuncties. Op basis hiervan kan tevens de door DNB gewenste onderbouwing uitgewerkt worden.

Disclaimer

De inrichting van de sleutelfuncties, en de verdeling over houders en vervullers (sleutelfunctionarissen) heeft de afgelopen periode veel vragen en discussie opgeroepen. Het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit verschaffen mede door de open normen niet op alle punten en voor alle situaties duidelijkheid. In het pensioenveld zijn (of worden) mede daardoor verschillende interpretaties, beschouwingen, opvattingen en voorstellen zichtbaar.

Eigen oordeelsvorming door het bestuur, onderbouwd met argumenten aansluitend op de eigen fondsspecifieke situatie zijn daarom (mede) bepalend. Met dit servicedocument wil de Pensioenfederatie een bijdrage leveren aan goede oordeelsvorming.

1

Governance en sleutelfuncties

Centraal in de IORP II-richtlijn staat overweging 52:

“Sommige risico’s kunnen niet worden beperkt met behulp van kwantitatieve vereisten die in de technische voorzieningen en financieringsvereisten tot uiting komen, maar kunnen alleen naar behoren worden aangepakt met behulp van governancevereisten. Voor een adequaat risicobeheer en voor de bescherming van de deelnemers en pensioengerechtigden is een doeltreffend governance-systeem van essentieel belang.”

De Pensioenwet (Pw) bepaalt dat in de hier boven geduide governance, het verantwoordingsorgaan (VO)/belanghebbendenorgaan (BO), de raad van toezicht (RvT)⁴³ en het bestuur de relevante pensioenfondorganen zijn. Aanvullend worden nu als gevolg van de IORP II-richtlijn in het ontwerpbesluit FTK drie sleutelfuncties aan deze governance toegevoegd⁴⁴:

- 1 de risicobeheerfunctie⁴⁵;
- 2 de actuariële functie⁴⁶;
- 3 de interne auditfunctie⁴⁷.

In het ontwerpbesluit FTK wordt tevens een nadere invulling gegeven aan de uitgangspunten voor de sleutelfuncties⁴⁸. Zo dienen de houders van sleutelfuncties **onafhankelijk, objectief en eerlijk** hun rol en taken te vervullen. Het bestuur is verantwoordelijk dat dit mogelijk wordt gemaakt. Er is onderscheid gemaakt tussen houders van de sleutelfuncties en degenen die de functies qua werkzaamheden verrichten (vervullers). De houder van de sleutelfunctie dient zich ervan te verzekeren dat de ‘vervullers’ hun rol en taken op een **onafhankelijke, objectieve en eerlijke wijze uitvoeren**.

Opgemerkt dient te worden dat de compliancefunctie niet expliciet opgenomen is. Wel lijkt de wijze waarop deze functie bij veel pensioenfondsen is ingericht op de eisen die gesteld worden aan de sleutelfunctionarissen en zoals die navolgend worden toegelicht. Allereerst worden de belangrijkste begrippen toegelicht. Vervolgens komen de belangrijkste inrichtingsprincipes aan de orde (paragraaf 3 t/m 5) waarna in paragraaf 6 t/m 8 alternatieven voor daadwerkelijke invulling aangereikt worden.

⁴³ Bij kleine pensioenfondsen is ook een visitatiecommissie toegestaan.

⁴⁴ Artikel 143a, lid 1 PW / artikel 138a, lid 1 Wwb

⁴⁵ Artikel 18 Ontwerpbesluit FTKn.

⁴⁶ Artikel 22a Ontwerpbesluit FTK

⁴⁷ Artikel 22b Ontwerpbesluit FTK

⁴⁸ Artikel 22c Ontwerpbesluit FTK

2

Relevante begrippen

Actuariële functie: controlerende en adviserende functie. Controleert de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorziening en beoordeelt o.a. de kwaliteit van de daarbij gebruikte basisgegevens en de actuariële aannames en modellen. Adviseert naar aanleiding van vereisten en bevindingen. Draagt ertoe bij dat het risicobeheersysteem doeltreffend wordt ingericht en toegepast.

Bijdragende onderneming: een onderneming of andere organisatie, ongeacht of deze een of meer natuurlijke personen of rechtspersonen die optreden als werkgever of zelfstandige dan wel een combinatie daarvan, omvat of hieruit bestaat, en die een pensioenregeling aanbiedt of bijdragen betaalt aan een pensioenfonds.

Escalatie: in bepaalde situaties is (zijn) de sleutelhouder(s) verplicht om zaken te melden aan het bestuur (impactvolle uitvoeringsissues), de RvT (impactvolle bestuurlijke issues) respectievelijk de externe toezichthouder (meldingsplicht bij significante issues met bewust nalaten of niet handelen door bestuur + RvT).

Geschiktheidsniveaus: combinatie van kennis, kunde en ervaring. 4-tal niveaus.

Niveau A: Vereist = Basis, B: Verdieping, E: Expert. Door opleidingsinstituten wordt een aanvullend niveau tussen B en E onderscheiden: B+ (vakbekwaam).

Voor **bestuurders/beleidsbepalers** gelden niveaus A en/of B (generalisten). Voor specialisten resp. sleutelhouders geldt tenminste niveau B, maar bij voorkeur niveau E (of B+).

Governancesysteem: alle pensioenfondsen moeten beschikken over een doeltreffend governancesysteem dat voor een gezonde en prudente bedrijfsvoering zorgt. Dit systeem omvat een adequate en transparante organisatiestructuur met een duidelijke verdeling en passende scheiding van verantwoordelijkheden en een doeltreffend systeem voor de overdracht van informatie.

Interne audit functie: het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van een pensioenfonds, inclusief uitbestede werkzaamheden. De interne auditfunctie vormt het sluitstuk van alle waarborgen binnen een pensioenfonds wat betreft de beheerste en integere bedrijfsvoering.

Onafhankelijkheid: de sleutelhouders dienen idealiter onafhankelijk van elkaar, van de uitvoering en/of medebestuurders te kunnen functioneren.

Risicobeheerfunctie: typeert als een controlefunctie en kan ook adviseerende taken uitvoeren. Een gedegen invulling van deze functie beperkt zich niet tot een marginale toetsing of alle processtappen worden doorlopen, maar vraagt ook om inhoudelijke beoordelingen daarvan. De functie bevordert de risico-alertheid binnen het pensioenfonds.

Sleutelfunctie: een bekwaamheid om bepaalde governancetaken uit te voeren, verricht door een persoon (specialist) of organisatorische eenheid (team/afdeling). Laatste zal vaak het geval zijn bij (zeer) grote en/of complexe pensioenfondsen. Het betreft de functies risicobeheer, actuarieel en interne audit.

Sleutelfunctionaris (vervuller): een specialist ter zake risicobeheer, actuarieel of interne audit die aan geschiktheids- (kennis, beroepservaring) en betrouwbaarheidseisen (integriteit, reputatie) voldoet. Rapporteert direct aan de sleutelhouder. De sleutelfunctionaris voert een belangrijk deel van de sleutelfunctie uit dan wel een of meerdere relevante onderdelen.

Houder van een sleutelfunctie: een persoon (of de leidinggevende indien sprake is van een team of afdeling). In geval van een leidinggevende als sleutelhouder worden managementcapaciteiten geëist aanvullend op, geschiktheids- (kennis, beroepservaring) en betrouwbaarheidseisen (integriteit, reputatie).

Houder van een sleutelfunctie aanstellen: het bestuur is verantwoordelijk voor het opnemen van de geschiktheids- en betrouwbaarheidscriteria in het profiel van de sleutelfunctionaris en voor het toetsen daarop bij de selectie. Het bestuur benoemt de houders van een sleutelfunctie. Mogelijk na advies van de RvT en/of betrokkenheid van het VO (of BO) (afhankelijk van statuten en reglementen).

Risicobeheer mag gecombineerd worden met actuarieel, mits aan gestelde eisen wordt voldaan. Interne audit mag nooit gecombineerd worden. De Pensioenwet staat nadrukkelijk toe dat een individuele bestuurder als houder van een van de sleutelfuncties wordt aangewezen. In dat geval rapporteert deze aan zowel het bestuur als de RvT.

Uitbesteding: het door een pensioenfonds verlenen van een opdracht aan een derde tot het ten behoeve van het pensioenfonds structureel verrichten van werkzaamheden die deel uitmaken van of voortvloeien uit het uitoefenen van het bedrijf, of de wezenlijke bedrijfsprocessen ter ondersteuning daarvan. Uitbesteding melden aan DNB.

Uitbesteding van sleutelfuncties: in beginsel is uitbesteding van de sleutelfuncties toegestaan. Het Nederlandse (kabinets)standpunt is dat in het algemeen de sleutelhouders van risicobeheer en interne audit intern binnen het pensioenfonds zijn aangesteld. Capaciteit om deze functies uit te voeren kan overigens wel worden uitbesteed (of inhuur bij gespecialiseerde leveranciers). Uitbesteding melden aan DNB.

Vervuller van sleutelfunctie: zie 'sleutelfunctionaris'. De vervuller voert een of meer taken uit van de sleutelfunctie.

3

Overwegingen bij de inrichting van de sleutelfuncties

Bij de inrichting van de verschillende sleutelfuncties zijn twee elementen in de nota van toelichting ('algemene uitgangspunten') van belang.

Het eerste punt betreft het feit dat rekening gehouden mag worden met de omvang en de interne organisatie, de aard, de schaal en de complexiteit van het pensioenfonds. Dit wordt gevat onder de noemer 'proportionaliteit' en is bedoeld om te voorkomen dat het inrichten van de sleutelfuncties tot al te belastende vereisten voor een pensioenfonds leidt.

Het tweede punt is de mogelijkheid om het uitoefenen van de risicobeheerfunctie en de actuariële functie (mits intern belegd) te combineren onder één sleutelhouder. Ook bestaat de mogelijkheid om het vervullen van elk van de drie sleutelfuncties te beleggen bij functionarissen die bij de werkgever (bijdragende onderneming) een soortgelijke functie vervult.

Onderstaand volgt een concretisering van het begrip proportionaliteit.

Kenmerk	Aspecten ter overweging
Aard	Type pensioenfonds, aantal (verschillende) pensioenregelingen, aantal overgangsregelingen, aantal werkgevers, duration van het pensioenfonds, verplichte/vrijwillige aansluiting, open/(semi-) gesloten pensioenfonds
Omvang	Hoogte van pensioenvermogen, premiehoogte, gemiddelde uitkeringshoogte, aantal en type deelnemers
Schaal	Bestuursgrootte, RvT-grootte, omvang VO/BO-bezetting, al dan niet beschikbaar zijn van een bestuursbureau, aantal en frequentie van mutaties binnen de diverse pensioenfondsorganen (stabiliteit)
Complexiteit	Mate van uitbesteding, duur relaties met uitvoerders, breedte en lengte van de uitvoeringsketen, complexiteit beleggingen, gebruik van derivaten, regeldruk

Door de verschillende kenmerken verder uit te werken voor uw specifieke pensioenfonds wordt beter inzicht in de organisatie en netwerk van het pensioenfonds verkregen en de daarbij passende invulling van de sleutelfuncties binnen de pensioenfondsgovernance.

Algemeen gesteld:

- hoe *omvangrijker* en *complexer* uw organisatie en netwerk, hoe minder wenselijk het is om over te gaan tot uitbesteding van de sleutelhouderposities. 'Intern' heeft dan de voorkeur boven 'extern'. De houder beschikt over het geschiktheidsniveau E;
- hoe *geringer de omvang* en hoe *algemener de aard* van het pensioenfonds, des te logischer en redelijker het is om binnen het paritaire bestuursmodel één of meer bestuurders als sleutelhouder aan te merken. De houder beschikt tenminste over geschiktheidsniveau B;
- indien de invulling en uitwerking van kenmerken en aspecten resulteren in een *hoog of zeer hoog risicoprofiel*, zullen hogere en stringentere eisen aan de governance, sleutelfuncties, primaire functiescheiding (tussen beschikken, uitvoeren, registreren en controleren) en geschiktheidsniveaus worden gesteld;
- essentieel is de onderbouwing van de gekozen invulling.

4

Ontwerpregels bij de inrichting van de sleutelfuncties

Na de algemene schets in de voorgaande drie paragrafen, gaan we in het vervolg van dit document in op een aantal concrete ontwerpregels voor de toewijzing van de sleutelfuncties (houder resp. vervuller). Deze regels zijn niet limitatief. Tegelijkertijd geldt in beginsel dat deze ook niet alle door het pensioenfonds toegepast behoeven te worden, afhankelijk van aard en omvang van het pensioenfonds.

- Pas een op risico gebaseerde benadering toe en leg dat vast (wat is het belang van de drie sleutelfuncties en welke risico's loopt het pensioenfonds daarbij).
- Pas proportionaliteit toe (zie paragraaf 3) en onderbouw dat. Er dienen stringente eisen te worden gesteld aan de governance en invulling van de sleutelfuncties indien de aard, omvang, complexiteit en schaal van het pensioenfonds resulteren in een (zeer) hoog risicoprofiel.
- Stel criteria op voor de te maken keuze eigen beheer/uitbesteding bij de aanstelling van functiehouders en respectievelijk de functievervullers. Uitvoerende functies dienen zoveel mogelijk gescheiden (bij voorkeur: strikt gescheiden) te zijn van de sleutelfuncties (dus geen combinatie/mix). Dat lijkt evident vanuit functiescheiding en mogelijke belangenconflicten en is in de nota van toelichting specifiek bepaald voor de berekening van de technische voorziening en de actuariële functie.
- Dit geldt ook bij uitbesteding van kernactiviteiten. Indien daarnaast sleutelfuncties aan dezelfde PUO/(fiduciair) vermogensbeheerder worden toegewezen, wekt dat tenminste de schijn van (ongewenste) functievermenging. Het is in dat geval dringend gewenst dat wordt onderbouwd dat er geen sprake is van ongewenste belangenvermenging (conflict of interests) en voldoende 'countervailing power' intern aanwezig is bij het pensioenfonds.
- Indien sleutelfuncties worden uitbesteed aan de bijdragende onderneming evalueer dan mogelijke belangenconflicten.
- De gewenste rolvastheid binnen het bestuur indien gekozen wordt voor portefeuillehouders risicomangement en actuariel binnen het bestuur.
- Indien een bestuurder functiehouders is voor risicobeheer, mag deze bestuurder niet tevens (stemgerechtigd) lid zijn van de beleggings(advies) commissie van het pensioenfonds.
- Het houderschap van interne audit mag niet gecombineerd worden met risicobeheer of actuariel (dat geldt ook voor tot die sleutelfuncties behorende activiteiten).
- Het houderschap van interne audit mag in beginsel niet gecombineerd worden met een RvT- of bestuurspositie binnen het pensioenfonds. Dat lijkt evident vanuit functiescheiding en mogelijke belangenconflicten.

- De houder van de sleutelfunctie geniet wettelijke bescherming indien deze melding maakt van een bevinding aan een toezichthouder (via benadelingsverbod). Het ligt voor de hand aansluiting te zoeken bij de klokkenluidersregeling van het pensioenfonds.

Aanvullend op deze criteria kan het goed zijn om bij de toewijzing van de sleutelfuncties het governance-model van het pensioenfonds te spiegelen aan het principe van het zogeheten three-lines-of-defencemodel. Dit criterium leek in eerste instantie een plek te krijgen in de lagere regelgeving, maar is in de uiteindelijke opstelling achterwege gebleven. Dat laat onverlet dat bij de interpretatie van de open normen in de wetteksten het model behulpzaam kan zijn om de functies in goede samenhang toe te wijzen.

In bijlage 1 is een korte schets van het three-lines-of-defencemodel opgenomen.

5

Verschillende inrichtingsopties voor de sleutelfuncties

Bij de inrichting van de drie verplichte sleutelfuncties zijn 3 interne en 3 externe opties voor het houderschap mogelijk, te weten:

intern bij:

- 1 één of twee bestuursleden, interne audit bij voorkeur niet bij een bestuurder indien houderschap van de andere sleutelfuncties ook bij bestuurders is belegd (O1);
- 2 twee of meerdere professionals binnen het bestuursbureau (O2);
- 3 combinatie van 1. en 2. Bijvoorbeeld houder interne audit bij een specialist binnen het bestuursbureau (eventueel gecombineerd met vervullerschap), en houders risicobeheer en actuariael bij twee verschillende bestuurders (O3).

extern bij:

- 4 een specialist binnen de bijdragende onderneming (uitbesteding of inlening bij de werkgever) (O4);
- 5 een (nieuwe) leverancier (uitbesteding), niet zijnde de PUO of (fiduciair) vermogensbeheerder (O5);
- 6 combinatie van 4. en 5 (O6).

Let er hierbij wel op dat het beleggen van de houderrol binnen het bestuur (optie 1) mogelijk extra rapportage aan de RvT tot gevolg heeft. Het beleggen van de houderrol bij bijvoorbeeld een bestuursbureau of uitbesteed (opties 2 en 4), heeft rapportage aan het bestuur tot gevolg. De bestaande governance kan dus een rol spelen bij de inrichting van de houderrol.

6

Criteria bij keuze zelf doen versus uitbesteding sleutelfuncties

De volgende criteria kunnen behulpzaam zijn bij de afweging om het houden-schap respectievelijk de vervulling van de sleutelfuncties intern of extern te beleggen (niet limitatief, geen rangorde):

- onafhankelijkheid ('in mind', 'in appearance', 'in fact c.q. in state');
- expertise/specialistische kennis (B+ niveau of Expert-niveau);
- gewenste beschikbaarheid/het benodigd tijdsbeslag;
- kostenefficiënte oplossing;
- doeltreffend (effectief);
- verantwoordelijkheid stellend/eigenaarschap;
- stabiliteit/continuïteit (zoveel mogelijk aansluitend op de huidige praktijk).

Door bovenstaande criteria te combineren met de verschillende inrichtings-opties van paragraaf 5 kan per sleutelfunctie weloverwogen een keuze worden gemaakt:

Inrichting sleutelfunctie		Intern			Extern		
Criteria	Opties	O1	O2	O3	O4	O5	O6
Onafhankelijkheid							
Benodigde expertise							
Benodigd tijdsbeslag							
Kostenefficiënt							
Effectief							
Eigenaarschap							
Continuïteit							
		Scores en rangorde					
Legenda: ++ voldaan, + grotendeels - deels - - niet aan voldaan							

In de paragrafen 7 en 8 zijn de criteria toegepast op de twee meest gehanteerde bestuursmodellen (zie bijlage 2 voor korte schets):

- het paritair bestuursmodel (circa 90% van de pensioenfondsen);
- het omgekeerd gemengd model (circa 10% van de pensioenfondsen).

In deze verdere uitwerking wordt het onderscheid in pensioenfondsen⁴⁹ gemaakt naar omvang van het pensioenvermogen (PV) (indicatief):

Groot pensioenfonds	> € 10 miljard PV	± 20-tal pensioenfondsen (OOB-classificatie)
Middelgroot pensioenfonds	1 - 10 miljard PV	Circa 140 pensioenfondsen
Klein pensioenfonds	< € 1 miljard PV	Circa 100 pensioenfondsen

OOB: organisatie van openbaar belang (implementatie van deze wetgeving vindt op termijn plaats).

NB. DNB heeft inmiddels ook een voorbeeld uitwerking gemaakt voor het toewijzen van de sleutelfuncties. Deze is gebaseerd op de door DNB gehanteerde T-indeling voor pensioenfondsen met nadere onderverdeling binnen de T2- en T3-fondsen. Zie daarvoor de website van DNB⁵⁰.

⁴⁹ Er zijn inmiddels nog zo'n 260 fondsen in Nederland. Hierbij wordt meestal het onderscheid (verdeling: %) gemaakt tussen algemeen pensioenfondsen (APF: 3%), beroeps- (4%), bedrijfstak- (BPF-en: 23%) en ondernemingspensioenfondsen (OPF-en: 70%). Elke van deze fondsen kan verschillende regelingen uitvoeren, zoals DB- of DC-regelingen.

⁵⁰ Zie: <http://www.toezicht.dnb.nl/binaries/50-237328.pdf>

7

Voorbeeld inrichting bij het paritaire bestuursmodel

Onderstaande tabel geeft de zes inrichtingsopties van paragraaf 5 weer, gecombineerd met de omvang van het pensioenfonds:

		Groot pensioenfonds	Middelgroot pensioenfonds	Klein pensioenfonds
RBF	<i>FH</i>	Intern, specialist, E-niveau	Intern, specialist, B+	Uitbesteding is toegestaan, mits onderbouwd
	<i>SF</i>	Intern, E-niveau	Uitbesteding of inhuur mogelijk, tenminste B	
AF	<i>FH</i>	Intern, specialist, E-niveau	Intern, specialist, B+	Uitbesteding is toegestaan, mits onderbouwd
	<i>SF</i>	Extern, de waarmede actuaire, i.c.m. mogelijk de raadgevend actuaire	Extern, de waarmede actuaire, i.c.m. mogelijk de raadgevend actuaire *)	
IAF	<i>FH</i>	Intern, niet een bestuurder, specialist, E-niveau	Intern, niet een bestuurder, specialist, E-niveau	Intern, niet een bestuurder, specialist, E-niveau
	<i>SF</i>	Uitbesteding of inhuur mogelijk	Uitbesteding of inhuur mogelijk	Uitbesteding of inhuur mogelijk

Legenda

Risicobeheerfunctie (RBF), Actuariële functie (AF), Interne auditfunctie (IAF), Functiehouders (FH), Sleutelfunctionaris (vervuller) (SF), Niveau (geschiktheid): E-expert, PF: pensioenfonds, i.c.m.: in combinatie met.

*) Afhankelijk van de taakverdeling: de raadgevend actuaire als SF voert in elk geval niet de actuariële berekeningen uit, maar wel de activiteiten met een advieskarakter.

Toelichting op het paritaire bestuursmodel

- Het paritaire bestuursmodel kent het VO, bestuur en RvT als organen.
- Dit model staat de aanstelling van 2 externe bestuursleden toe: d.w.z. bestuurders niet uit de geledingen afkomstig. Dit kunnen dus specialisten zijn, waaraan bijv. het risicobeheer en/of actuariel wordt toegewezen. Deze invulling classificeert dan als 'intern'.

- Goed afgewogen moet worden of binnen dit model waarin het bestuur vaak als collectief college optreedt en de bestuursleden ten opzichte van elkaar nevenschik zijn, de introductie van sleutelhouderschap (portefeuillehouders) dit basisprincipe ongunstig gaat ondermijnen. Naar de aard van de werkzaamheden geldt dit met name voor de interne auditfunctie.
- De grote en soms ook middelgrote pensioenfondsen hebben vaak een adequaat bezet bestuursbureau waarin enkele full time specialisten/professionals werkzaam zijn. Ook dan is sprake van een 'interne' invulling.

8

Voorbeeld inrichting bij het omgekeerd gemengd bestuursmodel

Onderstaande tabel geeft de zes inrichtingsopties van paragraaf 5 weer gecombineerd met de omvang van het pensioenfonds, met als veronderstelling dat deze bestuursvorm niet bij kleine pensioenfondsen voorkomt:

		Groot pensioenfonds	Middelgroot pensioenfonds
RBF	<i>FH</i>	Intern, specialist, E-niveau	Intern, specialist, B+, mogelijk een NUB'er, bij voorkeur bij bestuursbureau
	<i>SF</i>	Intern, E-niveau	Uitbesteding of inhuur mogelijk, tenminste B+
AF	<i>FH</i>	Intern, specialist, E-niveau	Intern, specialist, B+, een UB'er
	<i>SF</i>	Extern, de waarmerkend actuaris, i.c.m. mogelijk de raadgevend actuaris *)	Extern, de waarmerkend actuaris, i.c.m. mogelijk de raadgevend actuaris *)
IAF	<i>FH</i>	Intern, niet een bestuurder, specialist, E-niveau	Intern, niet een bestuurder, specialist, E-niveau
	<i>SF</i>	Uitbesteding of inhuur mogelijk	Uitbesteding of inhuur mogelijk

Legenda

Risicobeheerfunctie (RBF), Actuariële functie (AF), Interne auditfunctie (IAF), Functiehouder (FH), Sleutelfunctionaris (vervuller) (SF), levels/niveau (geschiktheid): E-expert, PF: pensioenfonds, i.c.m.: in combinatie met.

*) Afhankelijk van de taakverdeling: de raadgevend actuaris als SF voert in elk geval niet de actuariële berekeningen uit, maar wel de activiteiten met een advieskarakter.

Toelichting omgekeerd gemengd bestuursmodel

- Het omgekeerd gemengd bestuursmodel kent in vergelijking met het paritaire bestuursmodel geen RvT. Het bestuur is samengesteld uit uitvoerende bestuurders (UB'ers) en niet uitvoerende bestuurders (NUB'ers), tezamen het algemeen bestuur.
- De UB'ers zijn vaak full time werkzaam en professionals (externen). Meestal is er sprake van een portefeuilleverdeling bij de UB'ers, bijv. één UB'er verantwoordelijk voor vermogensbeheer, één UB'er voor pensioenbeheer & communicatie en één UB'er voor risicomangement (bijv. in combinatie met actuariel en/of compliance). Deze UB'ers zijn uitvoerend eindverantwoor-

delijk en vaak wordt dat gecombineerd met de aansturing van het bestuursbureau (directietaken). Vanwege functiescheiding is het onwenselijk om als UB'er uitvoerende verantwoordelijkheden te combineren (bijv. vermogensbeheer met risicomanagement bij dezelfde UB'er als persoon) met het houderschap van een sleutelfunctie (controlerend karakter).

- De NUB'ers zijn bestuurder maar tegelijkertijd ook toezichthouder en zijn afkomstig uit de paritaire geledingen. Er is daarom geen Rvt of VC nodig. De wet heeft aanvullend een auditcommissie verplicht gesteld voor dit bestuursmodel vanuit extra toezichtswaarborging (aandacht voor integraal risicomanagement en balansbeheer). Deze auditcommissie kan samengesteld zijn uit 1 of meer NUB'ers, maar op grond van de voorliggende OOB-voorstellen (organisatie van openbaar belang) bestaat de meerderheid van de auditcommissie bij voorkeur uit onafhankelijke derden.
- De grote en soms ook middelgrote pensioenfondsen beschikken over een adequaat bezet bestuursbureau waarin meerdere full time specialisten/professionals werkzaam zijn. Onderzoek de mogelijkheid om hieruit de sleutelhouders en/of sleutelfunctionarissen (vervullers van werkzaamheden) te selecteren.
- Goed afgewogen moet worden of binnen dit model waarin het bestuur vaak als collectief college optreedt, de introductie van sleutelhouderschap (portefeuillehouders) het principe van collegiaal bestuur (individueel neven-geschikt als bestuurder, tezamen als gremium verantwoordelijk voor het geheel) ongunstig gaat ondermijnen. Naar de aard van de werkzaamheden geldt dit met name voor de interne auditfunctie.

B1

Bijlage 1: Onderbouwing functiescheiding o.b.v. 3-lines-of-defence

Binnen de financiële sector lijkt het bij banken, verzekeringsinstellingen en trustkantoren inmiddels gemeengoed dat het 3-lines-of-defence (3LoD)-instrumentarium bij de inrichting en verdere optimalisering van governance en sleutelfuncties wordt ingezet.

Voor pensioenfondsen is het 3LoD-instrumentarium weliswaar niet verplicht gesteld, maar dat laat onverlet dat het wellicht wel verstandig is om hiervan kennis te nemen en te gebruiken bij de onderbouwing van de toewijzing van de sleutelfuncties. Onder meer bij de vaststelling of de vereiste functiescheiding tussen de diverse pensioenfondsorganen en sleutelfuncties deugdelijk is vormgegeven.

Kenmerken van het 3-LoD-model:

- 1 de pensioenfondsorganen bestuur, VO/BO en RvT worden idealiter boven de 3LoD geplaatst. De drie lijnen worden door het bestuur aangesteld en rapporteren hiërarchisch onafhankelijk en separaat van elkaar aan het bestuur;
- 2 bij de kleine en soms ook de middelgrote pensioenfondsen kan het aanvaardbaar zijn dat het bestuur de eerstelijnsrol vervult. Uitvoering wordt dan gecombineerd met beschikkende (beherende) taken. Maar het is dan wel risicovoller indien binnen het bestuur ook tweedelijns taken worden vervuld (beschikken + uitvoeren + controleren);
- 3 het eventueel aangestelde bestuursbureau classificeert meestal als 1e LoD;
- 4 bij uitbesteding van kernactiviteiten (vermogensbeheer, pensioenbeheer, e.d.) impliceert dit een uitbesteding van de eerste lijn aan derde partijen;
- 5 de tweede lijn binnen het pensioenfonds zijn de sleutelfuncties risicobeheer en actuariael;
- 6 de derde lijn binnen het pensioenfonds is de sleutelfunctie interne audit.

De hoofdlijnen van de drie verdedigingslijnen zijn hieronder weergegeven. De externe accountant en de toezichthouders zijn de vierde respectievelijk vijfde lijn.

1^e LIJN:

- Eigenaar van primaire processen
- Verantwoordelijk voor implementatie van het risicomanagementbeleid
- Verantwoordelijk voor de naleving van wet- en regelgeving
- Verantwoordelijk voor de werking van de administratieve organisatie en interne controle (AO / IC)
- Verantwoordelijk voor de uitvoering van bestuursbesluiten en geautoriseerde adviezen van bestuurscommissies
- Uitvoering van processen en naleving van procescontroles
- Verantwoordelijk voor de coördinatie van uitbestede (kern)activiteiten
- Verantwoordelijk voor het nemen van mitigerende maatregelen
- Aantonen en documenteren van beheersing / controles
- Rapportage omtrent de mate van procesbeheersing ('in control')

UITDAGING: aanbrengen van werkbare scheiding tussen de drie lijnen / rollen

2^e LIJN:

- Eigenaar van het integrale risicomanagementbeleid
- Bijdragen aan totstandkoming / onderhoud beleid en strategie (bijv. uitbesteding)
- Inrichting van het risicobeheersingssysteem
- Inrichting van het compliance raamwerk
- Onafhankelijk oordeel bij relevante beleidsaanpassingen
- Advies bij relevante bestuursbesluiten
- Beoordelen effectiviteit van de beheersmaatregelen (werking 1e lijn vaststellen)
- Escalatie

3^e LIJN:

- Onafhankelijk oordeel fonds breed inclusief uitbesteding
- Toetsing effectieve werking van de governance en sleutelfuncties (1e en 2e lijn)
- Toetsing effectieve werking van het risicobeheersingssysteem: 'in control'
- Escalatie

B2

Bijlage 2: Bestuursmodellen

Bestuursmodellen WVBP

